

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická ■

Výchovné styly v rodině studentů pedagogiky volného času

Bakalářská práce

Studijní program: B7505 – Vychovatelství

Studijní obor: 7505R004 – Pedagogika volného času

Autor práce: **Denisa Zádková**

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Hubertová, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Denisa Zádková**
Osobní číslo: **P15000745**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Název tématu: **Výchovné styly v rodině studentů pedagogiky volného času**
Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíle:

- Cílem teoretické části je popsat a diskutovat výchovné styly v rodinách s důrazem na současné trendy ve výchovných stylech.
- Cílem praktické části je zjistit jak jsou zastoupeny výchovné styly u rodičů u studentů pedagogiky volného času TUL.

Metody:

- Dotazníkové šetření na souboru studentů P V Č .

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

ČÁP, Jan., 1996. Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy. 1. vyd. Praha. ISBN 80-85-866-15-3

LACINOVÁ, Lenka., ŠKRDLÍKOVÁ, Petra., 2008. Dost dobří rodiče, aneb, drobné chyby ve výchově dovoleny. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-442-7

MATOUŠEK, Oldřich., 2003. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: SLON. ISBN 80-864229-19-9

MERTIN, Václav., 2013. Výchova bez trestu. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7478-028-8

SOBOTKOVÁ, Irena., 2001. Psychologie rodiny. Praha: Portál. ISBN 80-7178-559-8

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Lucie Hubertová, Ph.D.

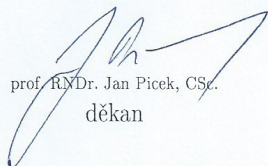
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

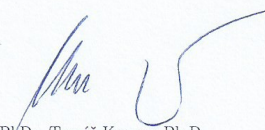
11. září 2018

Termín odevzdání bakalářské práce:

24. května 2019

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 25. září 2018

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Lucii Hubertové, Ph.D. za její připomínky, opravy, ale především za její cenné rady, které mi po celou dobu vypracování poskytovala. Též bych chtěla poděkovat respondentům, kteří byli tak laskaví a vyplnili dotazník.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá výchovnými styly rodičů studentů studijního oboru Pedagogika volného času na Technické univerzitě v Liberci. První kapitola se zabývá pojmem rodina, její funkcí a rolemi jejích členů. Druhá kapitola popisuje pojem výchova a její podmínky. Třetí kapitola popisuje jednotlivé výchovné styly a nejznámější autory s nimi spojené. Čtvrtá kapitola představuje současné trendy ve výchově, které rodiči praktikují.

Cílem praktické části bylo zjistit jak jsou zastoupeny výchovné styly rodičů u studentů pedagogiky volného času na TUL. Při výzkumu bylo zjištěno, že preferujícím výchovným stylem byl demokratický styl.

Klíčové slova

Rodina, výchova, dítě, výchovné styly

Annotation

This bachelorette thesis focuses on the parenting styles of the parents of students, who study Leisure education at TUL. First chapter deals with the term family, its' function and the roles, which each member has in it. The second chapter describes the term education and its conditions. Third chapter talks about individual parenting styles and some of the most famous authors. Fourth chapter introduces some of the current trends in parenting and education.

The aim of the practical part of my thesis was to find out, which parenting styles are used by the parents of my classmates – Students of the Leisure time pedagogy at TUL. As a result of my research I found out, that the preferred parenting style is the democratic style.

Key words:

Family, education, child, parenting styles

Obsah

Seznam grafů.....	9
Seznam tabulek.....	9
ÚVOD.....	10
1. RODINA.....	11
1.1 Typy rodin.....	12
1.2 Funkce rodiny.....	14
1.3 Struktura rodiny.....	16
1.4 Cíle a proces rodinné výchovy.....	18
2. VÝCHOVA.....	19
2.1 Podmínky výchovy.....	21
3. VÝCHOVNÉ STYLY.....	22
3.1 Kurt Lewin – tři styly výchovy.....	22
3.2 Diana Baumrindová.....	24
3.3 Čáp, Boschek, Rotterová - Model devíti polí způsobů výchovy.....	26
3.4 Výzkum Ilony Gillernové (2000-2002).....	28
4. TRENDY VE VÝCHOVĚ.....	30
4.1 Helikoptérové rodičovství.....	30
4.2 Tygří matky.....	31
4.3 Líný rodič.....	32
5. PRAKTICKÁ ČÁST.....	34
5.1 Cíl.....	34
5.2 Výzkumný soubor.....	34
5.3 Metodika.....	35
5.4 Vyhodnocení dotazníků.....	37
5.5 Vybrané otázky.....	40
6. DISKUZE.....	46
6.1. Limity bakalářské práce.....	49
8. ZÁVĚR.....	50
9. POUŽITÁ LITERATURA.....	51
10. SEZNAM PŘÍLOH.....	54

Seznam grafů

Graf č. 1: Pohlaví respondentů	35
Graf č. 2: Zastoupení výchovných stylů	37
Graf č. 3: Otázka č. 1	40
Graf č. 4: Otázka č. 19	41
Graf č. 5: Otázka č. 3	42
Graf č. 6: Otázka č. 7	43
Graf č. 7: Otázka č. 4	44
Graf č. 8: Otázka č. 27	45

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Gillernová in Thorová	28
Tabulka č. 2: Výsledky dotazníků	39
Tabulka č. 2: Rozdíly mezi bakalářskou prací a výzkumem I. Gillernové.....	46
Tabulka č.3: Porovnání výsledků bakalářské práce a výzkumu I. Gillernové ...	47

ÚVOD

Bakalářská práce se bude zabývat tématem výchovných stylů rodičů studentů pedagogiky volného času. Konkrétně tím, jaké výchovné styly existují a jakou mají charakteristiku.

K výběru tématu bakalářské práce mě přivedly děti, se kterými jsem se setkala v průběhu své praxe. Zarazilo mě, že je každé úplně jiné. Samozřejmě, že se od sebe liší pohlavím, výškou, barvou vlasů, očí, ale každý je jiný i díky výchově, kterou u něho rodiče praktikují. Nechtěla jsem se zaměřit na výchovu dnešních dětí, ale spíše na výchovu rodičů současných studentů pedagogiky volného času na Technické univerzitě v Liberci. Proto jsem do praktické části zařadila dotazníkové šetření, kterého se zúčastnili právě sami studenti.

Cílem teoretické části je popsat a diskutovat výchovné styly v rodinách s důrazem na současné trendy ve výchovných stylech.

Cílem praktické část je zjistit jak jsou zastoupeny výchovné styly u rodičů studentů pedagogiky volného času TUL.

1. RODINA

Každý z nás si pod pojmem rodina představuje něco jiného. Každý ze své rodiny odchází vybaven jinými zkušenostmi, dovednostmi, návyky a morálními vlastnostmi. V současné době se podstata tohoto pojmu mění, neboť se mění celá společnost okolo nás. Rodina není pro všechny tou nejvyšší hodnotou.

Rodinu můžeme definovat z mnoha hledisek. Z psychologického hlediska je definována jako „*společenská instituce založená na sexualitě a rodičovských tendencích.*“ (Sillamy, 2001, str. 182)

Pedagogický slovník zahrnuje do definice rodiny i její význam a funkci: „*Rodina je nejstarší společenská instituce. Plní socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu. Z hlediska sociologického je formou začlenění jedince do sociální struktury.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 1998, str. 211)

Oldřich Matoušek považuje rodinu za „*skupinu lidí spojenou pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků.*“ (Matoušek, 2008, str. 187) Dále Matoušek popisuje rodinu, jako unikátní a nenahraditelnou instituci, která optimálně spojuje osobní zaujetí dospělých na prospěchu partnerů i dětí s univerzálním zájmem společnosti na stabilizovaném soužití mužů a žen i na socializaci řádných občanů. Dítě nemůže získat pocit jistoty, bezpečí, osvojit si žádoucí dovednosti, postoje a hodnotovou orientaci, aniž by nebylo vystaveno trvalému působení angažovaných dospělých pečovatelů. (Matoušek, 2008, str. 183)

„*Rodina je primární malá skupina, která je sociologicky charakterizována jako společenská instituce tvořící důležitý „stavební kámen“ lidské společnosti, neboť má řadu významných společenských funkcí, kromě jiných se v ní uskutečňuje primární socializace dítěte.*“ (Nakonečný, 2009, str. 425)

Pro dítě je rodina místem hlubokých a trvalých citových vztahů. Čím jsou tyto vztahy slabší, povrchnější a krátkodobější, tím víc se blíží rodinná výchova výchově nerodinné. Potom jsou i výsledky výchovy daleko horší. (Matějček, 1994, str. 30)

Rodina je primárním zdrojem uspokojování potřeb dítěte, ale také mu přináší jejich první omezování. Bez péče rodiny by se dítě nemohlo dostatečně se vyvíjet. Atmosféra v rodině silně působí i na psychiku dítěte. Rodina může vývoj dítěte pozitivně podněcovat, ale na druhou stranu může být brzdou tohoto vývoje, zdrojem zanedbání, utlumení, narušení vývoje schopností, charakteru, celé osobnosti dítěte. (Čáp, 1993, str. 271)

Z výše uvedených definic si můžeme povšimnout různých vymezení pojmu rodina. Každý z autorů charakterizuje tento pojem odlišnou definicí, avšak jádro těchto definic je stejné. S pojmem rodina se můžeme setkat v několika oborech. Použila jsem definice z pedagogického a psychologického hlediska, protože jsou pro tuto práci nejuvýstižnější. Já osobně se ztotožňuji s definicí od Oldřicha Matouška, který popisuje rodinu, jako unikátní a nenahraditelnou instituci. Tohoto faktu si můžeme povšimnout u dětí z dětského domova. Vychovatelky i celý dětský domov se dětem snaží nahradit rodinu, ale v pravém slova smyslu ani vychovatelky nedokáží nahradit dětem rodičovskou péčí. Z tohoto důvodu se nejvíce ztotožňuji s výrokem, že rodina je nenahraditelná, zde dítě získává pocit bezpečí, jistoty a lásky.

1.1 Typy rodin

Rodina může být složena podle počtu členů. Může být rozdělena na úplnou, neúplnou a doplněnou rodinu. Rodina úplná je taková, kde žijí oba biologičtí rodiče a nejméně jedno dítě. S tímto typem rodiny se nejčastěji setkáváme. Dále tuto rodinu můžeme označit, jako rodinu nukleární. Jedná se tedy o rodinu tvořenou otcem, matkou a jejich dětmi. V této rodině probíhají základní funkce rodiny. (Vaněk, 1972, str. 88)

Neúplnou rodinu tvoří pouze jeden z rodičů se svými dětmi. Nejčastější příčinou vzniku této rodiny je rozvod rodičů. Rozvod rodičů je pro dítě jednou z nejvíce traumatizujících událostí v jeho životě, stejně jako úmrtí některého člena rodiny. Tyto situace do rodiny přinášejí pocit nejistoty, ale také změny, které se týkají všech členů rodiny. Před samotným rozvodem rodičů dochází k jednostranným, nebo oboustranným pocitům nespokojenosti a nenaplnění vzájemných očekávání rodičů. (Matějček, 1986, str. 38)

Z psychologického hlediska je důležité rozlišit jestli dítě vyrůstá v neúplné rodině od malička, zda chybí matka nebo otec, jak moc je na osobu, která odchází fixováno. Rozvod je pro dítě velmi traumatizující. Často se u dětí vyskytuje jev, že vinu svádí samo na sebe, že právě ono za rozvod rodičů může. Propadá úzkostem, bezmoci a zoufalství. Je zde nebezpečí, které může dítě ohrozit, jak po stránce psychické, ale také po stránce fyzické. (Matějček, 1986, str. 35- 36)

Jako doplněnou rodinu můžeme nazvat takovou rodinu, kdy si jeden z rodičů přivede nového partnera. „*Doplněnou rodinou myslíme tedy rodinné společenství, v němž jeden z manželského páru je vlastním biologickým rodičem dítěte, přičemž druhý je tzv. nevlastní.*“ (Matějček, 1972, str. 171)

Stává se, že v těchto rodinách začínají fungovat úplně jiná pravidla. Nevlastní rodič si do nové rodiny přináší některé zvyky z předešlé rodiny. Je velmi důležité, aby se oba rodinné modely dokázaly skloubit. Děti často nerespektují nevlastního rodiče. Nejčastěji se toto nerespektování objevuje u dětí v dospívání, kdy zkoušejí co všechno si mohou dovolit. Nevlastní rodič je zprvu v nevýhodě. Není s dítětem sžit, nezná jeho návyky, potřeby, jeho biorytmus, který je pro každého individuální. To, co vlastní dítě nepotřebuje či nedělá, druhé dítě může považovat za automatické. Je nutné, aby nevlastní rodiče brali na vědomí, že jsou pro partnerovo dítě cizí. Toto dítě může zcela úmyslně vyprovokovat konflikt mezi partnery svým chováním, stylem oblékání nebo nepozdravením. (Antier, 2005, str. 66)

Důležitý je postoj biologického rodiče, do jaké míry nechá zajít chování vlastního dítěte k nevlastnímu rodiči. Je nutné dítěti vysvětlit, že nový partner je součástí rodiny, proto je nutné, aby nového partnera dítě respektovalo. Dítě musí mít pocit, že se může kdykoliv a s čímkoliv obrátit na svého biologického rodiče. Zároveň je výborné když má tentýž vztah a důvěru k nevlastnímu rodiči.

1.2 Funkce rodiny

Rodina zajišťuje mnoho funkcí – rodiče zajišťují své dítě, pečují o jeho zdraví a působí na jeho plnohodnotný vývoj. „*Funkce rodiny jsou většinou chápány jako úkoly, které rodina plní jednak vůči sobě samé, jednak vůči společnosti.*“ (Střelec, Marádová, Marhounová, Řehulka, 1992, str. 74)

Za základní funkce rodiny můžeme považovat tyto funkce: ekonomická (hospodářská), biologicko-populační, výchovná, ochranná, funkce odpočinku a obnovení tělesných a duševních sil.

A) Ekonomická nebo také hospodářská funkce rodiny má dvě základní stránky. „*Jedna z nich je důležitá pro existenci a rozvoj ekonomického systému společnosti a její podstata spočívá v zapojení rodinných příslušníků do výrobní nebo nevýrobní sféry v určitých profesních, v místech s určitými nároky na pracovní síly, jejich kvalifikaci a podobně. Vedle těchto rodinných příslušníků, kteří jsou již zaměstnáni, je pro rodinu i společnost také důležité, kolik dětí rodina má, jaké vzdělání dosáhnou, kterou profesí a jak úspěšně ji budou vykonávat.*“ (Střelec, Marádová, Marhounová, Řehulka, 1992, str. 75)

Druhá stránka této funkce spočívá v hmotném zabezpečení celé rodiny. Na rodičích zůstává odpovědnost za zabezpečení materiálních podmínek, které jsou nezbytné pro život rodiny, včetně podmínek pro plnohodnotný vývoj a podmínek pro zdraví. (Střelec, Marádová, Marhounová, Řehulka, 1992, str. 75)

B) **Biologicko-populační** funkce je spjata s funkcí ekonomickou. Jako příklad si můžeme uvést z historie ale také ze současnosti, kdy jsou využívány děti, jako nejlevnější pracovní síla.

Má význam jak pro společnost, jako celek, tak pro jedince, kteří rodinu tvoří. Pro svůj zdárný rozvoj potřebuje společnost stabilní reprodukční základnu. Proto je také v jejím zájmu, aby se rodil takový počet dětí, který by tyto perspektivy naplnil. (Kraus, 2008, str. 81-83)

C) **Výchovná funkce** se v některých obdobích života jeví, jako nejdůležitější ze všech funkcí. Tato funkce mluví o rodině, jako o primární sociální skupině, která dítě učí přizpůsobit se životu, osvojit si základní návyky, postoje a hodnoty, ale také způsoby chování ve společnosti. Hlavní úlohou v socializačním procesu v rodině je příprava dítěte na vstup do praktického života. (Kraus, 2008, str. 81-83)

D) **Ochranná funkce** spočívá v zajištění životních potřeb nejen dětí, ale všech členů rodiny. Zajištění vhodného zázemí pro dítě, jeho ochranu, pocit bezpečí, lásky, pochopení a podpory. (Kraus, 2008, str. 81-83)

E) **Funkce odpočinku a obnovení tělesných a duševních sil** u této funkce vzrostl její význam. V této funkci rodina a domov plní tzv. funkci kompenzačního prostředí proti světu profesních povinností, požadavků od dospělých. Děti hledají a nacházejí v různých věkových obdobích toto prostředí i mimo rodinu, ale nesmíme podcenit podíl rodiny. (Střelec, Marádová, Marhounová, Řehulka, 1992, str. 76)

Podle autorů Fischera s Škody (2009) můžeme rodiny dle míry naplňování výše vymezených funkcí klasifikovat následujícím způsobem:

- **Rodina funkční** přiměřeně plní všechny funkce, rodiče zajišťují dobrý vývoj dítěte a jeho prospěch.
- **Rodina problémová**, v této rodině se vyskytují některé závažnější poruchy, rodina zde neplní řádně své funkce. Vážněji je narušen vývoj dítěte a rodina je schopna řešit problémy vlastními silami, nebo s využitím vnější podpory.

- **Rodina dysfunkční** je charakteristická závažnějšími poruchami nebo velkým zanedbáním některých, či všech funkcí. Tento stav má dopad na celou rodinu, zejména je velmi ohrožen vývoj dítěte. Rodina není schopna sama tento stav zvládnout a je nutné ji podpořit prostřednictvím dlouhodobé intervence.
- **Rodina afunkční**, zde dochází k faktickému vnitřnímu rozkladu rodiny a je zde narušován socializační proces dítěte. Dítě může být za takového stavu dokonce ohroženo i v samostatné existenci, je tedy potřeba ho ochránit před vlivem rodiny. Řešení v této fázi je takové, že dítě bývá umístěno do náhradní péče. (Fischer, Škoda, 2009, str. 143)

1.3 Struktura rodiny

„Přirozenou strukturou rodiny se rozumí skutečnost, že se v jejím životě uplatňuje působení otcovské, mateřské, sourozenecké a prarodičovské.“ (Střelec, Marádová, Marhounová, Řehulka, 1992, str. 102)

Největší význam při výchově je prisuzován matce. Mnoho odborníků se shoduje, že v některých obdobích života dítěte je matčin vliv nejvýznamnější. *„Mateřská role je nejzávažnější u dětí mladšího školního věku, zejména ve fázi raného a středního dětství, protože v povaze dítěte vytváří rysy vyrovnanosti, stálosti a spolehlivosti. Každá delší absence matky v této době se projevuje nepříznivě na vývoji povahy.“* (Vaněk, 1972, str. 172-173)

Někteří autoři považují za nejvýhodnější, aby matka zůstala s dítětem doma tři roky. Například Střelec a kol. (1992, s. 102) argumentují, že v tomto období je stále dítě velmi závislé na přítomnosti nejbližších dospělých osob, ale nejvíce je závislé na matce, se kterou tráví svůj veškerý čas. (Střelec, Marádová, Marhounová, Řehulka, 1992, str. 102)

V souvislosti s rodinnou výchovou nesmíme opomenout roli otce. Nejvíce se jeho absence projevuje při výchově dítěte v neúplné rodině. Dítě, které vyrůstá bez otce, postrádá důležitý vzor mužnosti, kázně, pořádku a ochrany. Ještě závažnějším důsledkem výchovy bez otce může být nedostatek jistoty a stability dítěte, týkající

se začlenění do společnosti. Tento pocit u dětí může nastat z důvodu, že otec pro dítě bývá zdrojem poznatků o světě, práci, technice a pomáhá mu v orientaci k budoucímu povolání. (Střelec, Marádová, Marhounová, Řehulka, 1992, str. 102-103)

K důležitým výchovným činitelům patří také sourozenci. Sourozenectví je považováno, jako výchovně velmi příznivé. Život v rodině je prvotní příprava na život ve společnosti, proto je důležité dívat se na rozvíjející se vztahy mezi sourozenci. Dítě musí respektovat ostatní sourozence, být skromnější a také jsou utlumeny jeho egocentrické projevy. (Střelec, Marádová, Marhounová, Řehulka, 1992, str. 103-104)

Prarodičovské výchovné působení v poslední době vzrostlo nejen z důvodu velké zaměstnanosti žen, ale také se značnou mírou rozvodovosti. Přibývá případů, kdy rodiče svěřují své dítě prarodičům nejen na dovolené a prázdniny, ale také pravidelně na kratší či delší čas v průběhu celého roku. Odborníci považující toto výchovné působení, jako za doplňující a náhradní. Prarodičovskému výchovnému působení je vytýkána nedůslednost, přílišná shovívavost a někdy dokonce protichůdné působení ve srovnání s výchovnými záměry rodičů. (Střelec, Marádová, Marhounová, Řehulka, 1992, str. 105)

1.4 Cíle a proces rodinné výchovy

Rodina by se měla podílet na plnění všech třech výchovných funkcí, což jsou individualizační, socializační a multikulturační. To znamená, že se rodiče svými specifickými výchovnými postupy budou snažit utvářet žádoucí individuální kvality jedince, které mu umožní žít plnohodnotný život. (Malach, 2007, str. 89-90)

Výchovou v rodině mohou být naplněny všechny složky výchovy:

- V oblasti rozumové výchovy se silně projevuje filozofická stránka rodiny, která značně ovlivňuje názory dítěte na svět. Děti se od raného věku učí základům mezilidské komunikace, na rodině závisí, jak bude mít dítě rozvinutu slovní zásobu a schopnost vést dialog.
- V oblasti mravní výchovy je výchova rodiny nejdůležitější. Dodržování určitých pravidel je důležité dítě učit již od útlého dětství, učit jej toleranci – k rodičům, starším lidem, ostatním dětem, atd ... Tyto mravní návyky, které dítě nabyde během dětství jsou trvalé a jsou považovány za nezbytnou žádoucí osobnosti výbavu.
- V oblasti estetické už nepůjde o přímou rodinnou výchovu, ale spíše o zajištění finančních prostředků pro specializovanou výchovu v institucích (ZUŠ nebo středisko volného času), což je z pohledu rodiny tzv. „nepřímá výchova“.
- V oblasti tělesné kultury rodina utváří návyky zdravé životosprávy, osobní hygieny a základy pohybové aktivity.

Mnoho rodičů si neuvědomuje svoji roli vychovatele a úvahy o cílech výchovy a jejím záměrném dosahování v prostředí rodiny považuje za jakýsi druh osvěty, který na ně nemá žádný vliv. (Malach, 2007, str. 90)

2. VÝCHOVA

„Rodičovství nebylo nikdy tak komplikované jako dnes. Možná by předchozí generace rodičů nesouhlasily a toto tvrzení by bylo odmítnuto s lehkou výčitkou, že dřív to bylo mnohem těžší. Za ní by pak zřejmě následoval výčet technických výhod moderní doby, jako jsou papírové pleny, mikrovlnné trouby a automatické pračky, které ulehčují dnešním rodičům práci v domácnosti. Tyto výhody vynikají ještě více ve srovnání s tím, jak omezené možnosti měli rodiče při péči o děti v domácnosti v minulosti.“ (Lacinová, Škrdlíková, 2008, s. 21)

Průcha, Walterová, Mareš (1998) definují pojem výchova takto: *„Proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji. Různá pojetí výchovy byla ovlivněna sociokulturními podmínkami, odlišnými koncepcemi pojetí člověka, akcentací jednotlivých stránek výchovného procesu.“* (Průcha, Walterová, Mareš, 1998, str. 286)

Sillamy (2001) definuje výchovu takto: *„Způsob rozvíjení morálních, intelektuálních, uměleckých a tělesných kvalit, které dítě má v potenciálním stavu. Výchova neusiluje o změnu přirozenosti toho, koho vychováváme, ale snaží se mu pomáhat, aby se harmonicky rozvíjel ve svém prostředí. Vyžaduje znalost jeho potřeb a zákonů jeho tělesného a duševního vývoje a závisí na představě, jakou máme o člověku. Výchova začíná od narození dítěte a dokonce již dříve, výchovou rodičů.“* (Sillamy, 2001, str. 233)

Matějček (1994) zdůrazňuje, že výchova není jednostranný proces, ale vzájemné působení vychovatele a dítěte: *„Nejde tu o jednosměrné záměrné a cílevědomé působení aktivního vychovatele a pasivního vychovávaného (jak bývá výchova klasicky definována), nýbrž dospělý, moudřejší a zkušenější vychovatel je tu současně ovlivňován svým malým, nevyspělým, hloupoučkým dítětem.“* (Matějček, 1994, str. 40)

Jako poslední uvádím definici, která dle mého názoru výchovu charakterizuje nejnvýstižněji, zohledňuje totiž i osobnost dítěte vychází z předpokladu, že dítě má mít možnost rozvíjet se v souladu s jeho dispozicemi tak, aby se mohlo stát nejen tím kým chce být, ale i tím kým se stát může.

„Výchovu v tomto pojetí chápeme jako proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji. V našem pojetí jde vedle přímého pedagogického působení především o vytváření podmínek a prostoru pro samostatný a osobitý rozvoj každého jedince v souladu s jeho individuálními předpoklady jako autentické, integrované a socializované osobnosti, schopné vlastního bytí se sebou samým, s druhými lidmi, se společenstvím, s přírodou.“ (Pelikán, 2002, str. 20)

Tyto definice jsem si vybrala z důvodu, že každá z nich pohlíží na pojem výchova jinak. První dvě definice slouží jako všeobecný náhled na tento pojem. Definice Matějčka (1994) zdůrazňuje, že výchova není jednosměrný proces. Výchova podle něho je obousměrná a ovlivňuje jak dítě, tak i dospělého, který dítě vychovává. S touto myšlenkou rozhodně souhlasím, protože nikdy se to netýká jenom jednoho jedince.

2.1 Podmínky výchovy

Podmínky výchovy jsou dány úrovní života a úrovní životního prostředí výchovy a jejich bio-psycho-sociálními strukturami. Výchova využívá tyto podmínky tak, že se jim buď přizpůsobuje nebo je spoluvytváří. Pokud se zaměříme na podstatné podmínky výchovy, můžeme objevit úspěchy ve výchově. (Čabalová, 2011 ,str. 46-47)

Podmínky výchovy spočívají v respektování bio-psycho-sociální roviny. Můžeme sem zařadit tyto podmínky:

- Biologické – genový přenos kvalit osobnosti, biologická výbava člověka, zdravotní stav, ...
- Psychické – stav a kvalita psychických procesů, emocionalita, kreativita, ...
- Sociální – vlivy a vztahy nejbližšího okolí, ale i kulturní vyspělost společnosti, rodina a její úroveň, vzájemné vztahy, ... (Čabalová, 2011, str. 46-47)

3. VÝCHOVNÉ STYLY

„Termín způsob výchovy, popřípadě výchovný styl, vyčleňuje z vysoce složitého souboru výchovných procesů klíčové momenty: zejména emoční vztahy dospělých a dětí, jejich způsob komunikace, velikost požadavků na dítě, způsob jejich kladení a kontroly. Projevuje se též volbou výchovných prostředků a způsobem reagování dítěte na ně.“ (Čáp, Mareš, 2001 , str. 303)

Pedagogický slovník definuje výchovné styly takto: *„Souhrn záměrných i spontánních způsobů chování vychovatele k vychovávanému. Tradičně se uvádějí: autoritativní výchova, liberální výchova, demokratická výchova.“* (Průcha, Walterová, Mareš, 1998 , str. 289)

„Základní výchovné nasměrování určují rodiče, ovšem s ohledem na to na vývojovou úroveň, schopnosti, povahu dítěte a řadu dalších okolností. Je zřejmé, že někdy jsou oba rodiče naladěni velmi jednotně, v jiných rodinách je nejednotnost při výchově větší.“ (Mertin, 2013, str. 49)

3.1 Kurt Lewin – tři styly výchovy

Kurta Lewina a jeho spolupracovníky můžeme považovat za průkopníky výchovných stylů. Tímto tématem se Kurt Lewin začal zabývat po emigraci z Německa do Spojených států. Zde na něho velmi silně zapůsobil rozdílný postoj k dítěti a mládeži i rozdíl ve způsobu výchovy. V Německu, kde do té doby žil se zastával názor, že dospělý má udržet dítě ve stavu podřízenosti. Dítě bylo udržováno v nesamostatnosti a podřízenosti. Ale ve Spojených státech se razil zcela odlišný názor. Ve Spojených státech se dospělí chovali k dítěti, jako k sobě rovným, podporovali jeho vývoj a rozvoj samostatné osobnosti dítěte. (Čáp, 1993, s. 302-303)

Kurt Lewin definoval tři typy výchovy (Čáp, Mareš, 2001):

1. Autokratický – Tento styl se vyznačuje tím, že vychovatel hodně přikazuje, hrozí, trestá, málo respektuje potřeby a přání dítěte. Má pro dítě málo porozumění a ovlivňuje dítě svými zkušenostmi, úsudky a rozhodnutími. Poskytuje mu málo samostatnosti a iniciativy.

2. Slabé řízení – Při slabém vedení vychovatel dítě téměř neřídí nebo jej neřídí vůbec. Neklade téměř žádné požadavky na děti, pokud je to nutné, nepovažuje striktní plnění úkolů a nekontroluje jeho splnění. Dítěti nejsou kladeny žádné normy, hodnoty a požadavky pro formování charakteru.

3. Sociálně integrační – V tomto výchovném stylu dává vychovatel dítěti přehled o celkové činnosti a jejích cílech. Dává méně příkazů dítěti a podporuje jejich iniciativu. Vychovatel je dítěti příkladem bez častých trestů a zákazů. Skupina diskutuje a spolupracuje, podskupiny se utváří spontánně. Důležitým prostředkem působení vychovatele je podávání návrhů. Vychovatel je ochoten poskytnout dítěti dostatek času při řešení problémů. Pro dítě má porozumění a ohlíží se i na jejich osobní potřeby.

Podle výsledků experimentů K. Lewina je nejpřínosnější sociálně integrační styl výchovy. Dále dávají děti přednost slabému řízení před autokratickým, ale i při slabém řízení děti projevují nespokojenost z důvodu, že v některých situacích je až moc volný - při organizaci, bez hranic. U každého ze tří stylů výchovy se můžeme setkat s odlišným způsobem chování a prožívání u dítěte. Podle Lewinova výzkumu vede autokratické vedení děti k vyššímu napětí, dráždivosti, dominantnosti a agresivitě k ostatním členům skupiny. Napětí mezi dětmi oslabuje společná nenávisť k vychovateli. Pracovní aktivita dětí závisí na přítomnosti a dozoru vedoucího. Děti se buď přimknou k vedoucímu, jsou poslušné a málo iniciativní, nebo naopak jsou agresivní vůči vedoucímu a bouří se proti všem autoritám. V obou případech jsou ale děti závislé na pochvale od dospělého a snaží se upoutat jeho pozornost. (Čáp, Mareš, 2001, str. 304-305)

Sociálně integrační způsob výchovy má lepší účinky jak v pracovních výsledcích, také i v chování a kázni dětí. Vztah k vedoucímu i mezi dětmi se zde zlepšil. Nemůžeme ale říci, že po přechodu k tomuto výchovnému stylu jsou děti ihned vzorné, důležité ale je, že vztah k vedoucímu se pozitivně mění. Ve frustrujících situacích členové skupiny spojují úsilí ke zvládnutí překážky. (Čáp, 1993, str. 333)

3.2 Diana Baumrindová

Diana Baumrindová byla výzkumná pracovnice, která se zaměřila na klasifikaci rodičovských výchovných stylů. Její výzkumy jsou známé pod názvem Baumrindovké rodičovské teorie. V šedesátých sedmdesátých letech Diana Baumrindová definovala tři styly výchovy. Odpovídaly klasickým stylům výchovy, jak je stanovil Kurt Lewin, ale Diana Baumrindová je rozpracovala pro rodinnou výchovu. Při svých výzkumech objevila něco, co považovala za čtyři základní prvky, které pomohou nastavit úspěšné rodičovství: náročnost x nenáročnost, emocionální vstřícnost x nevstřícnost. Míra rodičovské odezvy odpovídá míře, do jaké rodič reaguje na potřeby dítěte.¹

Baumrindová věřila tomu, že rodiče by neměli být trestající ani rezervovaní. Měli by si stanovit pravidla pro své děti a být k nim nakloněni. Tyto styly mají popisovat normální variace rodičovství, nikoliv deviantní, kde dochází k násilí. Dokonce i rodičovský stres může zapříčinit změny v jejich chování (např.: snížený dozor a dohled nad dětmi, výbušnost, špatná komunikace s dětmi, nedodržování pravidel, atd). (Čáp, Mareš, 2001, s. 307)

Mezi základní rodinné styly zařazujeme:

A) Autokratický styl výchovy (autoritativní, dominantní)

V tomto výchovném stylu se setkáme s emocionální nevstřícností x náročností. V tomto výchovném stylu musí dítě dodržovat jasně daná pravidla. Komunikace mezi rodičem a dítětem je převážně jednostranná, tento styl vyžaduje poslušnost, úctu k rodičům a výkon dítěte. Na jakoukoliv otázku rodič odpoví: „Protože jsem to řekl/a.“

¹ Parenting styles. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Parenting_styles

Při výchově se zde hodně využívají tresty a omezení, aniž by se rodiče snažili danou situaci dítěti vysvětlit. Dítě vychovávané v tomto stylu by mohlo postrádat samostatnost, bezprostřední chování a mohlo by být méně přizpůsobivé v sociálních vztazích. Ve vztazích se může u dítěte projevit agresivita. Dítě díky tomuto stylu výchovy může mít menší sebevědomí a může být méně šťastné. (Thorová, 2015, str. 189-190)

B) Liberální (volný) styl výchovy

Zde se setkáme s emocionální vstřícností x nenáročností. V tomto výchovném stylu se můžeme setkat s tím, že rodiče kladou velmi málo požadavků na dítě. Pokud nějaké požadavky kladou, nevyžadují po dítěti disciplínu, zralé chování, seberegulaci či zodpovědnost. Rodiče jsou vřelí, pečující a se svým dítětem komunikují, vztahy ale spíše fungují na kamarádské rovině, než na rodičovské. Rodiče jsou v kontrole úkolů nedůslední a také dítěti nevytyčují žádné hranice. Dítě takto vychovávané bývá pozitivně naladěné, avšak nedokáže ovládat své impulzy, příliš se spoléhá na ostatní, není samostatné a zodpovědné, a také může vykazovat sklony k agresivnímu chování. Často dítě vychovávané v tomto stylu mívá problémy s autoritami. (Thorová, 2015, str. 189-190)

C) Demokratický (kooperativní) styl výchovy

Zde se setkáme s emocionální vstřícností x náročností. Rodiče po dítěti vyžadují, aby se chovalo na úrovni jeho věku a jeho schopnostem. Vztah rodičů k dítěti je pečující, vřelý, rodiče se aktivně o dítě zajímají o jeho názory, pocity, učí dítě ovládat jeho emoce a řešit složitější situace. Rodiče své rozhodnutí dítěti vysvětlí a zdůvodní. Některá rozhodnutí nechají rodiče na dítěti, ale jasně mu vytyčí hranice a omezení. Rodiče v tomto výchovném stylu dítěti více odpouští a podporují jeho snahu, než aby jej trestali. Pokud dítě z nějakého důvodu potrestají, důvod trestu mu náležitě vysvětlí. Rodiče vedou dítě k sociální zodpovědnosti a sebekontrolě. (Thorová, 2015, str. 189-190)

Výše uvedené typy výchovných stylů tvoří pouze schématické modely. Nikdy se nesetkáme čistě s jedním z těchto typů výchovy. Téměř vždy rodiče používají kombinaci alespoň dvou výchovných stylů.²

3.3 Čáp, Boschek, Rotterová - Model devíti polí způsobů výchovy

Model devíti polí výchovy autorů Čáp, Boschek a Rotterová představuje komplexní schéma, které se snaží pokrýt výchovné styly ve vztahu k rodičovským postojům, komunikaci či emočnímu vztahu rodiče k dítěti.

Autoři pracují převážně s emočním vztahem dospělého k dítěti a způsobem výchovného řízení. Uvádějí, že tyto dva faktory jsou na sobě prakticky závislé. Ovlivňují způsob komunikace, používání výchovných prostředků rodičů směrem k dítěti.

Autoři uvádějí emoční vztah rodičů na škále: záporný, záporně-kladný, kladný extrémně kladný. Výchovné řízení uvádějí na škále: silné, střední, slabé a rozporné. Porovnáním těchto dvou hodnot dojdeme k zařazení do tabulky devíti polí a určíme o jaký způsob výchovy se jedná. (Čáp, Mareš, 2001, str. 306)

Čáp, Čechová, Boschek (2000) charakterizují pole modelu výchovných stylů takto:

- **Pole č. 1** - toto pole označuje autokratickou výchovu, která se vyznačuje záporným emočním vztahem k dítěti, velkým množstvím příkazů, rozkazů a trestů. Rodiče své dítě za nic nepochválí a srovnávají ho se sourozenci. Dítě vychovávané v tomto poli cítí potřebu se bouřit, špatně ovládá své pocity a je neklidné.

² Parenting styles. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Parenting_styles

- **Pole č. 2** - zde se mísí záporný emoční vztah a slabé řízení. Více se projevuje nezájem o dítě, lhostejnost a nízké požadavky. Můžeme zde spatřit absenci jakýchkoliv emocí ze strany rodičů k dítěti. Takové dítě těžko zvládá obtížné situace, má nízké sebevědomí a podceňuje se.
- **Pole č. 3** - zde se objevuje záporný emoční vztah k dítěti a rozporné řízení, což je tzv. pesimální forma výchovy. Požadavky jsou dítěti kladeny ale rodiče nekontrolují jejich splnění. Výchovné styly rodičů se mísí a tím pádem vytváří rozpor ve výchově. Dítě je nesvědomité, nemá vytrvalost a chybí mu porozumění ze strany rodičů.
- **Pole č. 4** - kladný či extrémně kladný vztah rodičů k dítěti v kombinaci se silným řízením. Rodiče jsou přísní i laskaví, kladou požadavky, které jsou pro dítě splnitelné. V tomto poli se kombinuje přátelství s autoritou.
- **Pole č. 5** - velmi pozitivní výchovy styl ze strany dětí. Je zde extrémně kladný emoční vztah v kombinaci se středním řízením. Tresty se v tomto stylu skoro nevyskytují, vztah mezi rodiči a dítětem je na přátelské rovině, dochází zde ke vzájemnému porozumění mezi členy rodiny.
- **Pole č. 6** - nalezneme zde kladný emoční vztah k dítěti a slabé řízení. Výchova je laskavá, bez většího množství požadavků. Můžeme se setkat s rozmazlováním dítěte, které si poté neklade vysoké cíle.
- **Pole č. 7** - kladný až extrémně kladný emoční vztah rodičů a rozporuplným řízením je velmi blízký poli č. 4. Dítě je klidné, často až bezstarostné.
- **Pole č. 8** - extrémně kladný emoční vztah v kombinaci se slabým řízením. Požadavky rodičů na dítě jsou plněny bez striktních příkazů. Dítě se umí samostatně rozhodovat a je velmi svědomité.
- **V posledním poli č. 9** se můžeme setkat se záporně-kladným emočním vztahem v rodině. Dítě vnímá výchovu jednoho z rodičů jako kladný styl výchovy, druhého rodiče vnímá, jako rodiče se záporným stylem výchovy. Pokud je dítě s jedním z rodičů v koalici, vnímá ho pozitivně, druhého rodiče vidím opačným způsobem. (Čáp, Čechová, Boschek, 2000)

3.4 Výzkum Ilony Gillernové (2000-2002)

Výzkum Ilony Gillernové se řídil podle modelu devíti polí dle Čápa a zabýval se výchovou dospívajících chlapců a dívek z jejich pohledu. Na úvod článku se autorka zabývá pojmem rodina, rodinnými vztahy a vlivem rodiny na dítě. Následně se zaobírá stručnou historií výchovných stylů a zmiňuje některé z významných autorů – např. Baumrindová, Čáp. U Čápa rozebírá jeho model devíti polí velmi podrobně, protože ho využila ve svém výzkumu, na kterém se podílel i sám Čáp.

Výzkum probíhal v letech 2000 - 2002 a zúčastnilo se ho 2178 respondentů, z toho 50,7% chlapců a 49,3% dívek. Respondenti byli ve věku 11 - 18 let z celé České republiky. Výzkumné šetření mělo kvantitativní charakter a výchovný styl se zjišťoval pomocí dotazníkového šetření. Dotazník ke zjištění způsobu výchovy v rodině byl od autorů Čápa a Boscheka z roku 1994, který vyplňovaly děti.

Tabulka č. 1: Gillernová in Thorová, 2015, str. 191

Výchovné řízení →	Silné	Střední	Slabé	Rozporné
Emoční vztah ↓				
Záporný	1) 7%		2) 14%	3) 29%
Záporně-kladný	9) 3,5%			
Kladný	4) 3%	5) 5%	6) 17%	7) 8,5%
Extremně kladný			8) 13%	

Pokud bychom Čápův model devíti polí převzali a snažili se ho porovnat s modelem výchovy Baumrindové, který využívám v praktické části, výsledky by byly následovné.

demokratický styl: body č. 4 + 5 = 8%

liberální styl: body č. 6 + 7 + 8 = 38,5%

autokratický styl: bod č. 1 = 7%

zanedbávající styl: body č. 2 + 3 + 9 = 46,5%

Výsledky výzkumu z roku 2004 by šly shrnout následovně: U kladného emočního vztahu v kombinaci se středním výchovným řízením se rozvíjí svědomitost a cílevědomost dítěte a je také podporováno jeho sebepojetí a sebevědomí. U silně záporného emočního vztahu v kombinaci s rozporným až extrémně silným řízením je posilována labilita dítěte a nedostatek vytrvalosti. Dítě s extrémně kladným emočním vztahem může být vysoce závislé na laskavosti rodičů. Dítě, které je vychováváno v rozporném či záporném emočním vztahu, má příznivý vývoj osobnosti, protože na jeho rozvoji i vývoji se podílejí i jiní dospělí, kteří mohou mít na dítě velmi dobrý vliv - vychovatelé, učitelé, trenéři, prarodiče ... (Gillernová, 2004 , str. 1-14)

V praktické části jsem se zaměřila na typologii výchovných stylů podle Diany Baumrindové. Vybrala jsem si tuto typologii z důvodu, že Baumrindová výchovné styly definovala jasně a výstižně. Definovala pouze tři výchovné styly, tím pádem není tak obtížné daného jedince zařadit do určité skupiny.

4. TRENDY VE VÝCHOVĚ

V této kapitole bych se ráda zaměřila na další typy výchovy, které jsou v současné době populární, a které bychom mohli zařadit do tzv. extrémních trendů. Do této skupiny můžeme zařadit výchovu tygřích matek, kdy se rodiče snaží velmi přísnou výchovou dovést dítě k co nejlepším výsledkům. K aktuálním trendům ve výchově mohou rodiče najít spoustu literatury, mohou narazit i na knihy „Jak vychovat...“, ve které najdou doporučení, jak se chovat k jejich dítěti. Dále existuje kniha „Výchova bez trestu“, kde se dozvídáme podrobné informace o tom, co je šikana, jak se jí vyhnout a jak dítě vychovat bez fyzického násilí. (Mertin, 2013)

4.1 Helikoptérové rodičovství

Helikoptérové rodičovství je takové rodičovství, kdy rodiče dohlíží na své dítě a pomáhají mu i za takové situace, kterou dítě zvládne samo. Toto rodičovství je spojováno zejména s adolescenty, jelikož rodiče těchto dětí zažívají separační úzkost, kdy jejich dítě odejde na vysokou školu a více se osamostatňuje. Rodiče se stále snaží dítěti řídit život, dělat za něj veškerá rozhodnutí a především odstraňovat z jeho cesty veškeré překážky, aby mu usnadnili každodenní život. Může se tedy jednat o vhodnou rodičovskou charakteristiku, avšak nevhodně vystupňovanou. Jde totiž o láskyplné a dobře myšlené úsilí o zlepšení osobního i školního prospěchu dětí, avšak nevhodnou formou. Tento rodičovský styl může mít také nevhodný vliv na dítě. Dále je s tímto rodičovstvím spojená větší pravděpodobnost užívání anxiolytik a antidepresiv z důvodu nespokojenosti dítěte. (LeMoyne, Buchanan, 2011, str. 399-418)

4.2 Tygří matky

Tento výchovný trend vznikl v asijských rodinách. Autorka Amy Chuová má na tuto výchovu jednoduchý návod - dril, dril a zase dril. Tygří matky, které vychovávají pomocí této výchovy své děti, jim nikdy nedovolily:

- přespávat u kamarádek/kamarádů
- chodit si hrát ke kamarádkám/kamarádům domů
- účinkovat ve školním divadelním představení
- stěžovat si, že neúčinkují ve školním divadelním představení
- dívat se na televizi nebo hrát počítačové hry
- vybírat si svobodně mimoškolní aktivity
- mít jiné známky než jedničky
- nevynikat ve všech předmětech vyjma tělocviku a dramatické výchovy
- hrát na jiný hudební nástroj než na klavír a na housle
- nehrát na klavír a na housle

Amy Chuová je čínského původu a své dvě dcery tím pádem vychovávala tradičním čínským způsobem. Uplatňovala ve své výchově tvrdé a nesmlouvavé metody a vštěpovala dcerám hodnoty poslušnosti, pracovitosti, vytrvalosti, skromnosti a přitom po nich požadovala úctu k rodičům. Dcery se musely věnovat hodiny vyčerpávající dřině a drilu, jejich výsledky musely být pokaždé nadprůměrné. Čínská výchova se nezabývá pocity a sebevědomím dětí. (Chuová, 2011)

Jak je výše uvedené tato výchova je založená na drilu. Dítě zde má přesně naplánované, co a jak dlouho bude dělat, co smí a nesmí dělat ale také čeho musí dosáhnout. Zde neexistuje varianta, že by si dítě samo mohlo vybrat, jestli chce hrát na klavír nebo na housle, dítě musí zvládat oba nástroje.

4.3 Líný rodič

Tato výchova se snaží pomoci rodičům od každodenního rituálu, který se svým dítětem prožívají. Rychle se snaží dítě vyzvednout ze školy, odvést je na mimoškolní aktivity a poté rychle domů a udělat s ním úkoly. V této fázi dítěti nezbyvá žádný čas na obyčejné dětské zájmy a volnou hru. Existuje jednoduché řešení, které váš život učiní snazším a finančně méně náročným, život vašeho dítěte učiní radostnější a navíc vám pomůže vychovat dítě šťastné a soběstačné, které si umí vytvořit svůj vlastní život a není závislé na mamince. Toto řešení se nazývá „líné rodičovství“.

V tomto rodičovství je hlavním principem to, že rodiče nechají své dítě žít a stáhnou se. Dítě se naučí užívat každodenního života a také samostatnosti a nezávislosti. Líný rodič je paradoxně také zodpovědný rodič, protože podstatou líného rodiče je úcta k dítěti a důvěra v něj, jako v lidskou bytost.

Líný rodič zůstává doma. Tito rodiče odmítají laciné vzrušení v zábavných parcích, zoologické zahrady, nebo celodenní výlety. Užívají si víkendové odpoledne společně na pohovce a nechávají věci „ať se dějí samy“. Zábavu nacházejí buď na dvorku za domem nebo vyráběním různých věcí.

Dále jsou tyto rodiče velmi společenští. Užívají si důležitost přátel. Pokud mají nějaký problém seženu si přátele, kteří jim pomohou.

Avšak život líného rodiče není vždy tak snadný, jak se zdá. Ne vždy si dítě dokáže zvyknout na tento model výchovy, který přírodní rodič prosazuje. Dítě po moderních vymoženostech dnešní doby touží. (Hodgkinson, 2009, str. 7-15)

Manifest líného rodiče:

- Odmítáme myšlenku, že rodičovství vyžaduje těžkou dřinu.
- Zavazujeme se, že své dítě necháme být.
- Odmítáme přebujelý konzum, jenž útočí na dítě od chvíle, kdy se narodí.
- Čteme mu poezii a fantastické příběhy bez mravních ponaučení.
- Pijeme alkohol, aniž bychom měli pocit viny.

- Odmítáme své puritánské já.
- Neplýtváme penězi za rodinné výlety, za zábavu ani za dovolené.
- Líný rodič je šetrný rodič.
- Líný rodič je vynalézavý rodič.
- Ráno zůstaneme v posteli tak dlouho, jak to jen jde.
- Snažíme se nezasahovat.
- Hrajeme si na polích a v lesích.
- Vyháníme ho na zahradu a zavíráme dveře, abychom mohli uklidit dům.
- Oba pracujeme tak málo, jak je to jen možné, zejména když je dítě malé.
- Čas je důležitější než peníze.
- Šťastný nepořádek je lepší než skličující pořádek.
- Pryč se školou.
- Naplňujeme dům hudbou a veselím.
- Odmítáme směrnice zdravotních a bezpečnostních inspektorů.
- Přijímáme zodpovědnost.
- Existuje mnoho cest. (Hodgkinson, 2009, str. 15)

5. PRAKTICKÁ ČÁST

V teoretické části jsem se zaměřila na definici výchovných stylů a jejich podrobné vysvětlení. Soustředila jsem se na tři nejnámější styly výchovy, se kterými se můžeme setkat i dnes. V praktické části jsem zpracovala výchovné styly rodičů studentů pedagogiky volného času TUL.

5.1 Cíl

Cílem praktické část je zjistit, jak jsou zastoupeny výchovné styly u rodičů studentů pedagogiky volného času TUL.

Výzkumná otázka:

V jaké míře jsou zastoupeny jednotlivé výchovné styly (liberální výchovný styl, autokratický výchovný styl a demokratický výchovný styl) u rodičů studentů pedagogiky volného času?

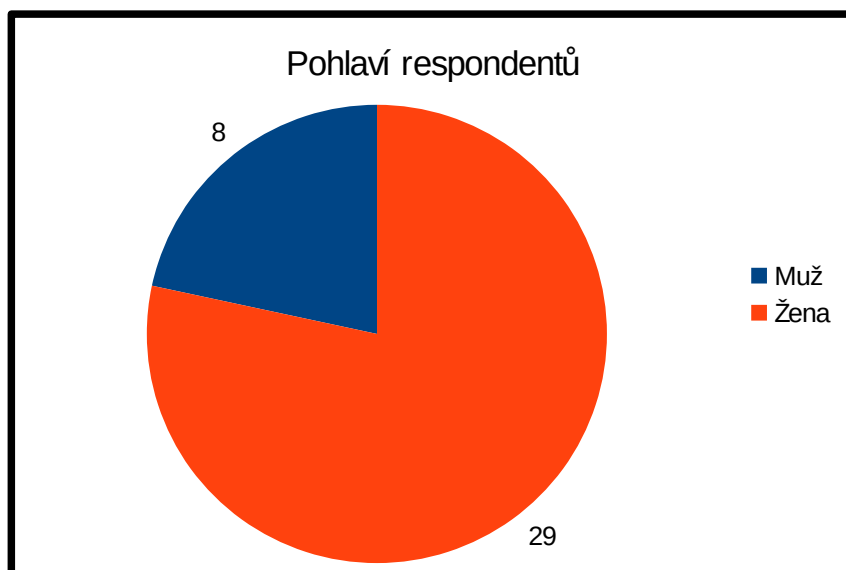
5.2 Výzkumný soubor

Pro výzkum jsem zvolila studenty dvou ročníků pedagogiky volného času na Technické univerzitě v Liberci. Skupina studentů byla složena z 29 žen a 8 mužů. Průměrný věk studentů je 23 let. Nejnižší věk studentů je 21 let a nejvyšší věk je 23 let. Dotazování byli všichni studenti a návratnost dotazníku byla 100%.

Studenty pedagogiky volného času jsem si zvolila ze dvou důvodů.

Prvním důvodem bylo, že to byli moji spolužáci (studenti 3. ročníku) nebo studenti pedagogiky volného času 2. ročníku. Přišlo mi praktické zvolit své spolužáky a studenty 2. ročníku, než oslovovat studenty z jiných vysokých škol, u kterých by bylo vysoké riziko nízké návratnosti dotazníků. Jednalo se tedy o příležitostný výběr, při kterém bylo stanoveno pouze jediné kritérium: respondent musí být student 2. nebo 3. ročníku pedagogiky volného času TUL.

Druhým důvodem bylo, že to jsou jedinci skoro ve stejné věkové kohortě (průměrný věk 23 let) tím pádem dovršili období adolescence a mohou zrale hodnotit a udělat sebereflexi svého dětství. Dále jsou to budoucí pedagogové a výchova, kterou prošli během svého dětství se bude pravděpodobně odrážet i v jejich budoucím pedagogickém přístupu k dětem.

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

5.3 Metodika

Pro zjištění výchovných stylů jsem použila dotazníkové šetření s uzavřenými otázkami. Autorem dotazníku, který jsem použila do praktické části je Dr. John R. Buri. Tento dotazník je široce využíván v zahraničních výzkumech zaměřených na výchovné styly. Pomocí tohoto dotazníku můžeme identifikovat, jaký výchovný styl u rodičů převládá (liberální, autokratický a demokratický). Dotazník byl přeložen z anglického jazyka profesionálním překladatelem. Dotazník se skládá z 30 otázek, u každé z otázek je pěti stupňová škála - ano, spíše ano, nevím, spíše ne, ne. Na úvod dotazníku jsem doplnila základní demografické otázky: věk, pohlaví, v jaké rodině vyrůstal/a, na koho je dotazník zaměřen. Dotazník jsem vytvořila a zveřejnila pomocí internetových stránek

survio.com, kde mohli studenti dotazník vyplnit online. Dotazník jsem rozeslala 37 studentům, návratnost byla 100%, čímž se mi potvrdil předpoklad, že studenti mého oboru budou motivováni dotazník vyplnit.

K jednotlivým odpovědím je přiřazen určitý počet bodů - 1 = ne, 2 = spíše ne, 3 = nevím, 4 = spíše ano, 5 = ano. Poté jsem podle vyhodnocení sečetla odpovědi, které se týkaly liberálního výchovného stylu (otázky č. 1, 6, 10, 13, 14, 17, 19, 21, 24 a 28), autokratického výchovného stylu (otázky č. 2, 3, 7, 9, 12, 16, 18, 25, 26 a 29) a demokratického výchovného stylu (otázky č. 4, 5, 8, 11, 15, 20, 22, 23, 27 a 30). Jednotlivé otázky z těchto skupin jsem sečetla, tím mi vyšly tři různé hodnoty, každá hodnota za jeden styl výchovy. Maximem bylo 50 bodů, minimem 10 bodů.

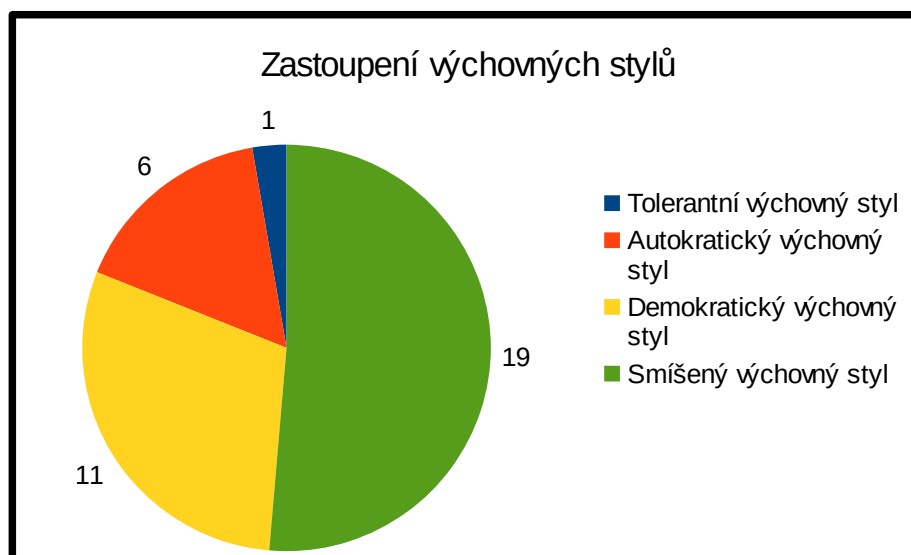
Dále jsem si stanovila kritéria, podle kterých jsem mohla určit, který z výchovných stylů převažuje. Pokud u respondentů byla hodnota vyšší než 40 bodů, mohla jsem určit, že byl tento výchovný styl dominantní. Pokud ani jedna hodnota nepřekročila hranici 40 bodů, zařadila jsem je tzv. smíšeného výchovného stylu.

Stanovení kritérií pro určení výchovného stylu proběhlo následovně. Jelikož k dotazníku nejsou k dispozici normy, které by stanovovaly bodové hodnoty pro jednotlivé výchovné styly v dané populaci, určila jsem je takto. V rámci všech tří škál (liberální, autokratický a demokratický styl) bylo bodové minimum 10 bodů, maximum 50. SD (směrodatná odchylka)= 7,7, \bar{x} (průměr)= 32,39, median 33. Zároveň data splňovala podmínku normálního rozložení. Pokud v některé ze škál bodová hodnota přesahovala 1SD nad průměrem (tj. $32,3 + 7,7$, tj. 40), byl tento výchovný styl určen jako dominantní. Pokud žádná ze škál ve výsledcích respondenta nesplnila tuto podmínku, byl styl označen jako smíšený (nelze určit převažující výchovný styl).

5.4 Vyhodnocení dotazníků

Hodnocení jsem provedla podle výše uvedené metodiky. Rozřazením respondentů pole převažujícího výchovného stylu vyšlo takto:

- pouze u jednoho z respondentů můžeme určit liberální styl výchovy
- 6 respondentů jsem zařadila do skupiny autokratického výchovného stylu.
- 11 respondentů jsem zařadila do skupiny demokratického výchovného stylu.
- 19 respondentů jsem zařadila do tzv. skupiny smíšeného výchovného stylu.

Graf č. 2: Zastoupení výchovných stylů

Cílem mé praktické části bylo zjistit v jaké míře jsou zastoupeny výchovné styly (liberální výchovný styl, autokratický výchovný styl a demokratický výchovný styl) u rodičů studentů pedagogiky volného času.

Nejvíce studentů jsem zařadila do tzv. skupiny smíšeného výchovného stylu. Zde jsem nemohla plnohodnotně určit, jaký výchovný styl převládal u zvoleného rodiče. Dominantním stylem rodičů studentů pedagogiky volného času byl demokratický

výchovný styl, který je podle mého názoru i současným nejpreferovanějším stylem rodičů. Druhým nejpreferovanějším stylem byl autokratický výchovný styl. Pouze jednoho studenta jsem zařadila do skupiny liberálního výchovného stylu. Nejvíce byl zastoupen smíšený výchovný styl.

Tyto výsledky se mohou projevit i v budoucnosti. Protože respondenti byli budoucí pedagogové volného času, můžeme tedy očekávat, že výchova, kterou byli vychováváni se následně promítne do jejich pedagogické práce, případně do samotné výchovy jejich dětí.

Tabulka č. 2: Výsledky dotazníků

	T	A	F	
1.	41	28	39	Tolerantní výchovný styl
2.	16	39	29	Smíšený výchovný styl
3.	36	25	38	Smíšený výchovný styl
4.	13	48	25	Autokratický výchovný styl
5.	38	30	45	Demokratický výchovný styl
6.	29	43	35	Autokratický výchovný styl
7.	38	17	36	Smíšený výchovný styl
8.	30	30	37	Smíšený výchovný styl
9.	27	46	34	Autokratický výchovný styl
10.	27	25	44	Demokratický výchovný styl
11.	38	30	38	Smíšený výchovný styl
12.	34	18	40	Demokratický výchovný styl
13.	32	29	40	Demokratický výchovný styl
14.	34	29	45	Demokratický výchovný styl
15.	29	40	38	Autokratický výchovný styl
16.	21	39	33	Smíšený výchovný styl
17.	36	28	33	Smíšený výchovný styl
18.	37	20	42	Demokratický výchovný styl
19.	34	32	48	Demokratický výchovný styl
20.	32	32	36	Smíšený výchovný styl
21.	22	37	33	Smíšený výchovný styl
22.	24	38	35	Smíšený výchovný styl
23.	26	39	38	Smíšený výchovný styl
24.	32	34	41	Demokratický výchovný styl
25.	25	37	32	Smíšený výchovný styl
26.	31	26	35	Smíšený výchovný styl
27.	27	30	34	Smíšený výchovný styl
28.	30	26	32	Smíšený výchovný styl
29.	30	24	41	Demokratický výchovný styl
30.	16	38	19	Smíšený výchovný styl
31.	28	32	38	Smíšený výchovný styl
32.	13	48	24	Autokratický výchovný styl
33.	32	35	36	Smíšený výchovný styl
34.	16	43	22	Autokratický výchovný styl
35.	30	24	40	Demokratický výchovný styl
36.	27	39	34	Smíšený výchovný styl
37.	24	33	40	Demokratický výchovný styl

5.5 Vybrané otázky

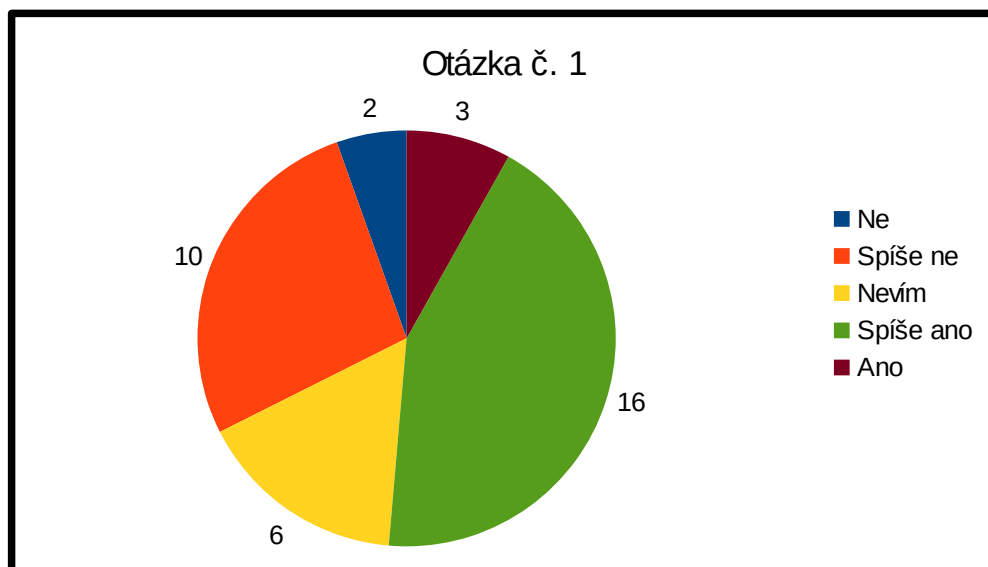
Pro srovnání určitých odpovědí jsem si vybrala devět otázek. Reprezentují jednotlivé výchovné styly a vytvořila jsem k nim grafy, u kterých je uvedena absolutní četnost.

Otázky ze skupiny tolerantního výchovného stylu:

Otázka č. 1

Když jsem vyrůstal/a, otec/matka zastával/a názor, že děti mají mít doma stejný prostor pro vyjádření svého názoru jako jejich rodiče.

Téměř polovina respondentů odpovědělo kladně, s tím, že převažuje odpověď spíše ano, méně než polovina respondentů zvolila zápornou odpověď, s tím, že převažuje odpověď spíše ne, přibližně čtvrtina z respondentů zvolila neutrální odpověď, tím pádem nevyjádřili svůj názor.

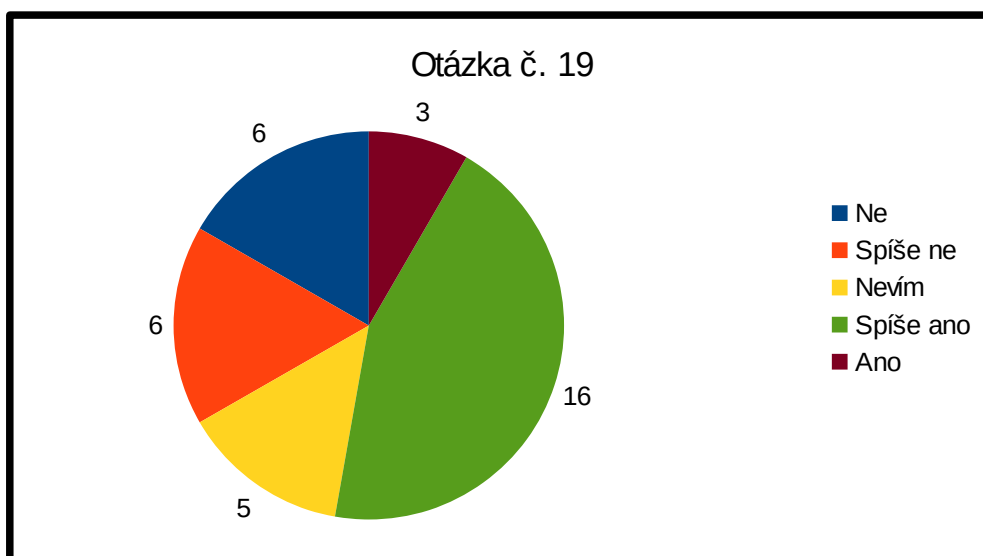

Graf č. 3: Otázka č. 1

Otázka č. 19

Když jsem vyrůstal/a, otec/matka mně nechával/a volnou ruku v rozhodování se podle svého vlastního uvážení.

Polovina respondentů i u této otázky zvolila kladnou odpověď, s tím, že převažuje odpověď spíše ano nad ano. Méně než polovina respondentů zvolila zápornou odpověď, odpovědi ne a spíše ne jsou ve shodném počtu. Pět respondentů zvolilo neutrální odpověď – nevím.

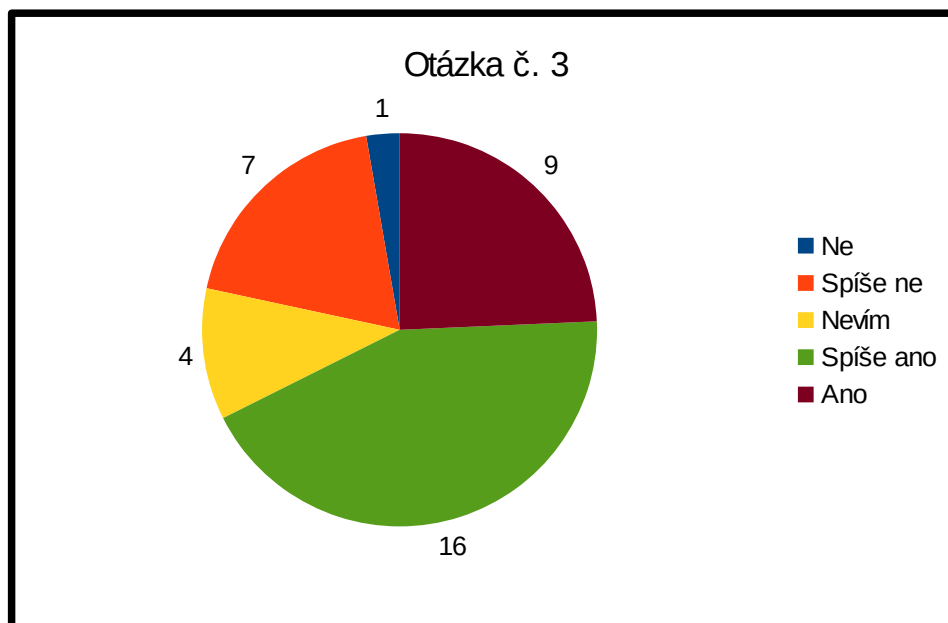
Graf č. 4: Otázka č. 19

Otázky ze skupiny autokratického výchovného stylu:

Otázka č. 3

Když jsem vyrůstal/a, očekával/a otec/matka, že hned bez odkladu udělám to, co mi řekla.

Více jak polovina respondentů zvolila kladné odpovědi, s tím, že opět převažuje odpověď spíše ano nad odpovědí ano. Méně než čtvrtina respondentů zvolila zápornou odpověď, kde převažuje odpověď spíše ne. Jako u každé otázky máme zde i zastoupení respondentů, kteří zvolili neutrální odpověď – nevím.

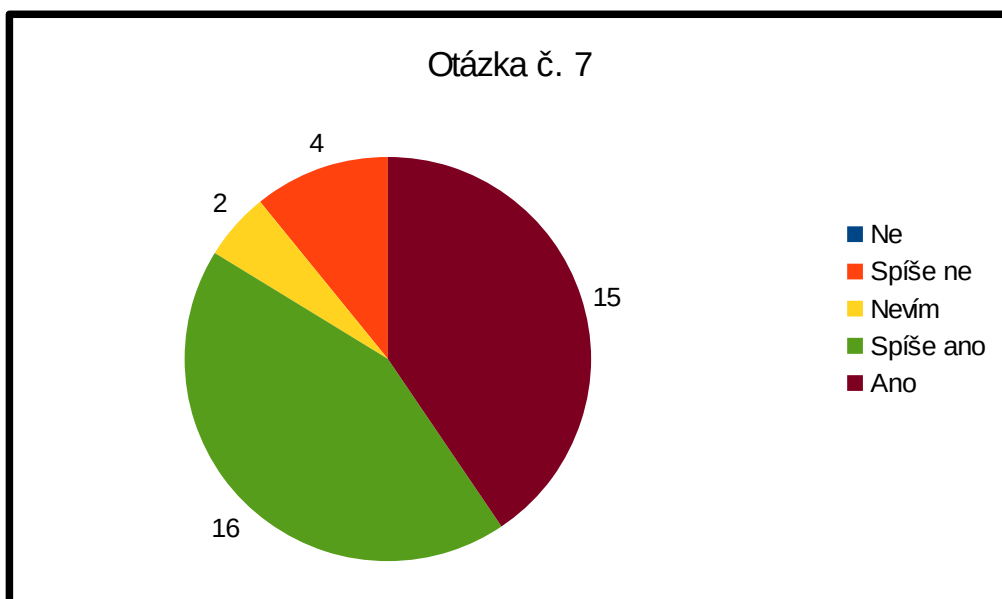

Graf č. 5: Otázka č. 3

Otázka č. 7

Když jsem vyrůstal/a, stál/a si otec/matka vždy pevně na svých rozhodnutích.

U této otázky můžeme vidět skoro 100% zastoupení kladných odpovědí, s tím, že odpověď spíše ano převažuje pouze o jednoho respondenta nad odpovědí ano. Záporná odpověď ne není zastoupena žádným z respondentů, odpověď spíše ne je zastoupena pouze čtyřmi respondenty.

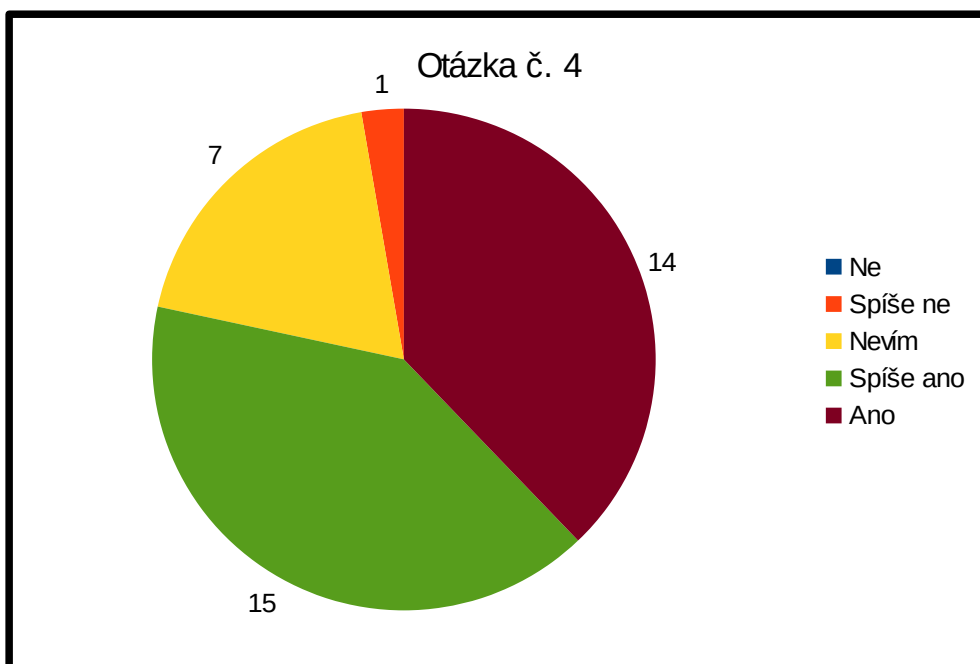
Graf č. 6: Otázka č. 7

Otázky ze skupiny demokratického výchovného stylu:

Otázka č. 4

V době, kdy jsem vyrůstal/a, platila pravidla a otec/matka mi vysvětlil/a jejich význam.

U této otázky máme téměř 100% zastoupení kladných odpovědí, s tím, že převažuje odpověď spíše ano nad odpovědí ano o jednoho respondenta. Dále zde máme více zastoupenou neutrální odpověď – nevím, kde respondenti nevyjádřili svůj názor na tuto otázku. Pouze jedním z respondentů zde máme zastoupenou odpověď spíše ne.

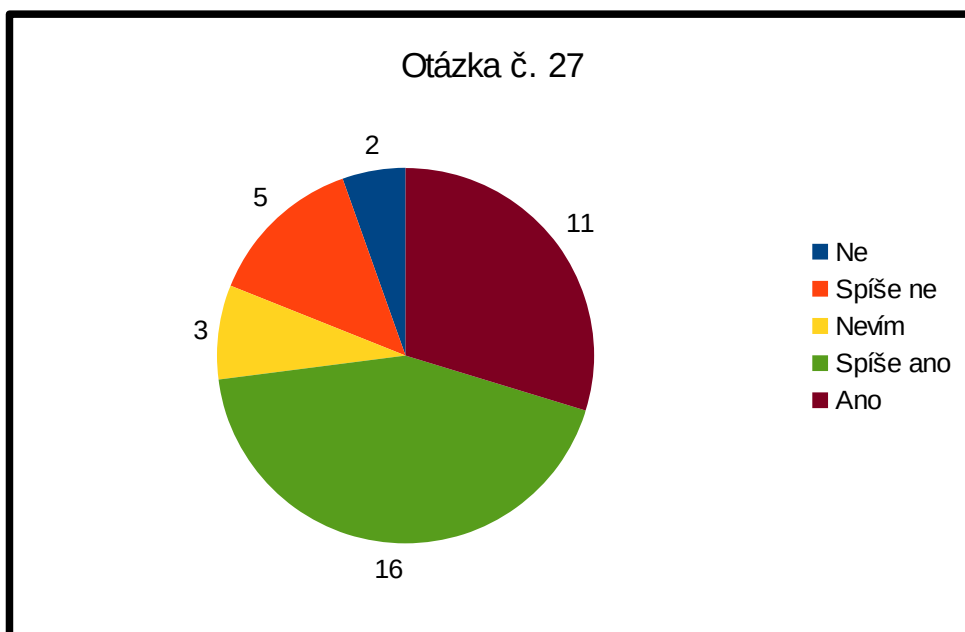

Graf č. 7: Otázka č. 4

Otázka č. 27

Když jsem vyrůstal/a, zastával/a otec/matka pevnou výchovu, ale zároveň respektovala i mé osobní potřeby.

U této otázky převažují opět kladné odpovědi, s tím, že odpověď spíše ano je více zastoupena než odpověď ano. Méně než čtvrtina respondentů zvolila záporné odpovědi s tím, že odpověď spíše ne je o tři respondenty více zastoupena než odpověď ne. Pouze tři respondenti zvolili odpověď nevím.

Graf č. 8: Otázka č. 27

6. DISKUZE

Porovnání výsledků

K porovnání výsledků, které vyšly v mé praktické části jsem si vybrala jediný výzkum, který se zabývá výchovnými styly v České republice od Ilony Gillernové (2000-2002). Výsledky tohoto výzkumu jsou výše uvedené.

V tomto výzkumu se jednalo o dotazník, který vyplňovaly děti ve věku 11-18 let. Počet respondentů byl 2178. Nejvíce odpovídaly děti ve věku 13-14 let. Dále výzkum probíhal v letech 2000-2002, kdy většina dětí byla narozena po roce 1986 a vychovávána svými rodiči po pádu komunistického režimu. Je pravděpodobné, že sled historických událostí v tomto období měl výrazný vliv i na výchovu těchto dětí.

V mém dotazníkovém šetření studentů pedagogiky volného času se jednalo o jedince v průměrném věku 23 let. Respondenty bylo 37 studentů.

Hlavní rozdíly mezi mým dotazníkovým šetření a výzkumem I. Gillernové:

Tabulka č. 3: Rozdíly v bakalářské práci a výzkumu I. Gillernové

Bakalářská práce	Výzkum I. Gillernové
typologie stylů dle D. Baumrindové	typologie stylů dle Čápa, Boscheka a Rotterové
respondenti narození cca 1994-1996	respondenti narození po roce 1986
průměrný věk 23 let	nejvíce odpovídaly děti ve věku 13-14 let
studenti vysoké školy	žáci základní školy
37 respondentů	2178 respondentů
Liberecký kraj	celá Česká republika
2018	2000-2002

Porovnání výsledků bakalářské práce s výzkumem I. Gillernové:

Tabulka č. 4: Porovnání výsledků bakalářské práce a výzkumu I. Gillernové

	Bakalářská práce	Výzkum I. Gillernové
Demokratický styl	29,7%	8%
Autokratický styl	16,2%	7%
Liberální styl	2,7%	38,5%
Neurčený styl	51,4%	46,5%

Můžeme zde vidět jeden z nejvýraznějších rozdílů mezi výsledky výzkumu a bakalářské práce především v liberálním stylu výchovy, kdy zastoupení toho stylu bylo 38,5% a po roce 1996 se může setkat pouze s 2,7%. Důvody takto razantních rozdílů ve výsledcích tohoto stylu mohou být:

- sled historických událostí
- snaha rodičů o existenční zajištění rodiny (strach z nezaměstnanosti)
- respondenti adolescenti

Respondenti ve výzkumu I. Gillernové byly děti narozené po roce 1986, což byla doba po pádu komunistického režimu. V této době se rodiče báli o ztrátu svého zaměstnání a z tohoto důvodu neměli dostatečný čas na své děti.

Druhý výrazný rozdíl v porovnání výsledků můžeme vidět v zastoupení demokratického výchovného stylu, kdy je rozdíl 21,7%. Důvody takto razantních rozdílů ve výsledcích tohoto stylu mohou být:

- jiná doba, cca po roce 1996
- menší strach o vyjádření názoru
- společnost kladla jiné nároky na výchovu dítěte

- rodiče mají více času na své dítě

Větší zastoupení demokratického výchovného stylu v mé bakalářské práci může být z důvodu, že dotazování byli narození cca o 10 let později než respondenti ve výzkumu I. Gillernové. I doba po roce 1996 byla jiná. Rodiče měli jistotu své práce, tím pádem získali více času na své děti.

Autorka ve svém dotazníku uvádí ještě zanedbávaný výchovný styl, který jsem ve svém dotazníkovém šetření nebrala v potaz. Můžeme se domnívat, že do této skupiny by po podrobnějším rozřazení patřili rodiče, které jsem zařadila do tzv. neurčeného výchovného stylu. Důvody rozdílů mohou být takové:

- rozdílné názory na výchovu dítěte
- rozpad manželství
- vměšování prarodičů do výchovy
- přílišný vliv jednoho z rodičů

Zde můžeme spatřit třeba rozdílné názory na výchovu mezi rodiči. Matka dítě vychovává pomocí demokratického výchovného stylu a otec pomocí autokratického výchovného stylu a dítě je z celkové výchovy zmatené. Dále toto může nastat pokud se do výchovy dítěte začnou vměšovat prarodiče. Proto jsou tyto respondenti zařazeni do tzv. neurčeného výchovného stylu.

6.1. Limity bakalářské práce

Limitů v této bakalářské práci můžeme najít několik. Prvním z limitů může být, že dotazovanou skupinou byl příliš malý soubor. Dalším z limitů, který zde můžeme najít, je že dotazovanou skupinou byli studenti humanitního oboru na vysoké škole, tím pádem může dojít ke zkreslení výsledků z toho důvodu, že mají znalosti o této tématice. Dotazování byli pouze studenti vysoké školy, tudíž vyšli jiné výsledky, než kdyby jsme do této dotazované skupiny zařadili i jiné respondenty, např. absolventy bez VŠ vzdělání, tj. se středoškolským nebo učňovským stupněm vzdělání. Dotazovaná skupina byli studenti pouze z Technické univerzity v Liberci, tím pádem za další limit můžeme uvést regionálnost – Liberecký kraj, kde dotazníkové šetření probíhalo.

8. ZÁVĚR

V bakalářské práci jsme se věnovala výchovným stylům, které rodiče využívají a praktikují při výchově dětí. V teoretické části jsem se nejvíce zaměřila na tři hlavní témata, jimiž jsou rodina, výchova a samotné výchovné styly. V praktické části jsem využila dotazníkové šetření, díky kterému jsem se snažila zjistit, jakým výchovným stylem byli vychováváni studenti pedagogiky volného času na Technické univerzitě v Liberci. Z těchto zmíněných stylů výchovy byl u studentů pedagogiky volného času nejvíce preferován demokratický styl. Následně zde převažovala kombinace dvou a více stylů společně propojených, kterou jsem zařadila do skupiny smíšeného stylu.

9. POUŽITÁ LITERATURA

- ANTIER, Edwige, 2005. *Dítě toho druhého*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-946-1
- ČABALOVÁ, Dagmar, 2011. *Pedagogika*. 1. vyd. Grada Publishing, a.s, ISBN 978-80-247-2993-0
- ČÁP, Jan, 1993. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-7066-534-3
- ČÁP, Jan, ČECHOVÁ, Věra, BOSCHEK, Petr, 2000. *Dotazník stylů výchovy pro děti od 8 do 12 let*. Praha: IPPP.
- ČÁP, Jan, MAREŠ, Jiří, 2001. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-463-X
- FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří, 2009. *Sociální patologie. Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2781-3
- GILLERNOVÁ, Ilona. *Způsob výchovy v současné české rodině z pohledu dospívajících chlapců a dívek*. In HELLER, Daniel; PROCHÁZKOVÁ, Jana; SOBOTKOVÁ, Irena (ed.). *Psychologické dny 2004 : Svět žen a svět mužů : polarita a vzájemné obohacování : sborník příspěvků z konference Psychologické dny, Olomouc 2004*. Olomouc : Universita Palackého v Olomouci, 2005. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Philosophica, Psychologica 35 - suppl. ISBN 80-244-1059-1.
- HODGKINSON, Tom, 2009. *Líný rodič: lenošením a nečinností k lepšímu rodičovství : zaručený návod, jak být pohodovým rodičem*. Brno: Jota. ISBN 978-80-7217-665-6
- CHUOVÁ, Amy, 2011. *Bojová píseň tygří matky aneb jak jsem své děti učila vítězit (a sama byla poražena)*. Praha: Rybka Publishers. ISBN 978-80-87950-31-9

- KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3
- LACINOVÁ, Lenka, ŠKRDLÍKOVÁ, Petra, 2008. *Dost dobří rodiče aneb drobné chyby ve výchově dovoleny*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-442-7
- LeMoyné, Terri, Buchanan, Tom, 2011. *Does "hovering" matter? Helicopter parenting and its effect on wellbeing*. Sociological Spectrum
- MALACH, Josef, 2007. *Teorie metodiky výchovy*. 1. vyd. Univerzita Jana Amose Komenského Praha s. r. o. ISBN 978-80-86723-29-7
- MATĚJČEK, Zdeněk, 1994. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-85282-83-6
- MATĚJČEK, Zdeněk, 1986. *Rodiče a děti*. Praha: AVICEUM.
- MATĚJČEK, Zdeněk, 1972. *Děti a rodiče v psychologickém poradenství*. Praha: SNP. ISBN 80-04-25236-2
- MATOUŠEK, Oldřich, 2008. *Metody a řízení sociální práce*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-502-8
- MERTIN, Václav, 2013. *Výchova bez trestů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, ISBN 978-80-7478-028-8
- NAKONEČNÝ, Milan, 2009. *Sociální psychologie*. 2.vyd. Nakladatelství Academia. ISBN 978-80-200-1679-9
- PELIKÁN, Jiří, 2002. *Pomáhat být: otevřené otázky teorie provázející výchovy*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0345-4
- PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří, 1998. *Pedagogický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-252-1
- SILLMY, Norbert, 2001. *Psychologický slovník*. 1.vyd. Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-0249-1
- STŘELEC, Stanislav, MARÁDOVÁ, Eva, MARHOUNOVÁ, Jana, ŘEHULKA, Evžen, 1992. *Kapitoly z rodinné výchovy*. Fortuna. ISBN 80-85298-84-8
- VANĚK, Jan, 1972. *K biologickým a psychologickým zřetelům výchovy*. 1. vyd. Praha: SPN.

- THOROVÁ, Kateřina, 2015. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN: 978-80-262-0714-6

Internetové zdroje:

- Parenting styles. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Parenting_styles

10. SEZNAM PŘÍLOH

- Dotazník sestavený Dr. Johnem R. Burim

Dotazník rodičovského výchovného stylu

Pokyny: u každého tvrzení zakroužkuj číslo na škále od 1 – 5 (1= ne, 5=ano) podle toho, jak nejvíce odpovídá tvému vlastnímu pohledu. Přečti si uvedené výroky a vycházej z toho, do jaké míry odpovídají tvé situaci v době, kdy jsi vyrůstal/a doma v rodině se svou matkou/otcem. Každá odpověď je veskrze individuální, žádná není ani správná, ani špatná, proto postupuj plynule a nezabývej se příliš dlouho jednotlivými položkami. Pro nás je podstatný tvůj celkový obraz vyplývající ze všech výpovědí. Důležité je, abys žádnou otázku nevynechal.

1. Pohlaví:

- a) Žena
- b) Muž

2. Věk:

- a) 21 – 22
- b) 23 – 24
- c) 25- 26

3. V jaké rodině jsi vyrůstal/a?

- a) Úplné
- b) S matkou
- c) S otcem
- d) S jiným rodinným příslušníkem

4. Dotazník je zaměřen na:

- a) Matku
 - b) Otce
 - c) Jiného rodinného příslušníka
-

1= ne

2= spíše ne

3= nevím

4= spíše ano

5= ano

1. Když jsem vyrůstal/a, otec/ matka zastával/a názor, že děti mají mít doma stejný prostor pro vyjádření svého názoru jako jejich rodiče.

1 2 3 4 5

2. Otec/matka, přestože jsem s ním/ní nesouhlasil/a, mě nutil/a přizpůsobovat se jejímu názoru na věc a domníval/a se, že jedná správně.

1 2 3 4 5

3. Když jsem vyrůstal/a, očekával/a otec/matka, že hned bez odkladu udělám to, co mi řekl/a.

1 2 3 4 5

4. V době, kdy jsem vyrůstal/a, platila pravidla a otec/matka vysvětlil/a jejich význam.

1 2 3 4 5

5. Vždy když mi připadalo, že jsou v rodině ustanovené zákazy a pravidla příliš přísná, mohl/a jsem se o nich s otcem/matkou dohadovat.

1 2 3 4 5

6. Můj otec/ má matka vyznával/a, že děti potřebují mít svobodu v rozhodování, co chtějí dělat, i když to ne vždy odpovídá vůli rodičů.

1 2 3 4 5

7. Když jsem vyrůstal/a, stál/a si otec/matka vždy pevně na svých rozhodnutích.

1 2 3 4 5

8. V době když jsem vyrůstal/a, přistupoval/a otec/matka k dětem v rodině s autoritou a vyžadovala jistý řád a věci nahlížel/a z racionálního hlediska.

1 2 3 4 5

9. Můj otec/má matka si vždy myslel/a, že by rodiče při výchově svých dětí mohli více využívat své převahy.

1 2 3 4 5

10. Když jsem vyrůstal/a a otec/matka mě vychovával/a, nevyžadoval/a po mně autoritu a striktní dodržování pravidel.

1 2 3 4 5

11. Když jsem vyrůstal/a, dobře jsem věděl/a, co ode mě rodina s otcem/matkou očekávají, ale mohla jsem se i vyhradit, když se mi tato očekávání nelíbila.

1 2 3 4 5

12. Můjtec/má matka měl/a pocit, že rozumní rodiče učí včas své děti, kdo je hlava rodiny.

1 2 3 4 5

13. Když jsem vyrůstal/a, otec/matka mě výchovou zřídka kdy ovlivňoval/a podle svých vlastních pravidel a očekávání.

1 2 3 4 5

14. V době kdy jsem vyrůstal/a, se děti většinou podílely na rozhodnutích, jež se v rodině uskutečňovala, a otec/matka při nich vycházel/a dětem vstříc.

1 2 3 4 5

15. Když jsem jako dítě vyrůstal/a, otec/matka mě zpravidla usměřňoval/a a vedl/a k rozumu.

1 2 3 4 5

16. Když jsem vyrůstal/a, otec/ matka byl/a našťvaný/á, když jsem s ním/ní nesouhlasil/a.

1 2 3 4 5

17. Podle mého otce/mé matky by se většina problémů ve společnosti vyřešila tím, že by rodiče neomezovali své děti v jejich činnostech, touhách a rozhodnutích a nebrzdili tím jejich vývoj.

1 2 3 4 5

18. Když jsem vyrůstal/a, otec/ matka mi dal/a jasně najevo, jaké chování ode mne očekává a pokud jsem jeho/její očekávání nesplnil/a, tak mě trestal/a.

1 2 3 4 5

19. Když jsem vyrůstal/a, otec/matka mně většinou nechával/a volnou ruku v rozhodování se podle svého vlastního uvážení.

1 2 3 4 5

20. Když jsem vyrůstal/a, otec/matka bral/a názory svých dětí v potaz, když se dělala rodinná rozhodnutí, ale nerozhodl/a by se pro něco jen proto, že to děti chtěly.

1 2 3 4 5

21. Když jsem vyrůstal/a, byl/a otec/matka velice benevolentní a dopřával/a mi až příliš mnoho volnosti.

1 2 3 4 5

22. Otec/matka měl/a jasná kritéria chování pro děti u nás doma, když jsem vyrůstal/a, ale byl/a ochotný/á přizpůsobit tato kritéria potřebám každého jednotlivého dítěte v rodině.

1 2 3 4 5

23. Když jsem vyrůstal/a, vzal/a otec/matka mou výchovu do svých rukou, ale zároveň byl/a také ochotný/á naslouchat mým vlastním představám a názorům.

1 2 3 4 5

24. Když jsem vyrůstal/a, nechával/a mě otec/matka rozhodovat si o mých záležitostech, přičemž jsem si mohl/a utvářet vlastní názor.

1 2 3 4 5

25. Otec/matka zastával/a názor, že většina problémů ve společnosti by se vyřešila tím, že by rodiče na svých dětech nekompromisně vyžadovali to, jak mají jednat.

1 2 3 4 5

26. Když jsem vyrůstal/a, trval/a otec/matka často na tom, co chce, abych udělal/a.

1 2 3 4 5

27. Když jsem vyrůstal/a, zastával/a otec/matka pevnou výchovu, ale zároveň respektovala i mé osobní potřeby.

1 2 3 4 5

28. Když jsem vyrůstal/a, otec/matka nezasahoval/a do postojů, přání a aktivit svých dětí.

1 2 3 4 5

29. Když jsem vyrůstal/a, dobře jsem věděl/a, co ode mě rodina s otcem/matkou očekávají, i to, abych všechny zásady bez výhrady respektoval/a.

1 2 3 4 5

30. Když jsem vyrůstal/a a byl/a jsem zasažen/a otcovým/matčíným necitlivých rozhodnutím, byl/a otec/matka ochotný/á se o tom se mnou bavit nebo také vstřícný/á k tomu přiznat vlastní chybu.

1 2 3 4 5